

Respect pentru oameni și cărți

H E R M A N N H E S S E

Narcis
și
Gură-de-Aur

Traducere din limba germană de
IVAN DENES

HERMANN HESSE

Narziß und Goldmund

© 1930 Hermann Hesse

Toate drepturile rezervate

Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main

© Editura RAO, 2014
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Ilustrația copertei

© Ewa Mazur | Dreamstime.com

2014

Editura RAO

Str. Bârgăului nr. 9-11, sector 1, București, România

www.raobooks.com

www.rao.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HESSE, HERMANN

Narcis și Gură-de-Aur / Hermann Hesse; trad.: Ivan Deneș.

- București : Editura RAO, 2014

ISBN 978-606-609-704-8

I. Deneș, Ivan (trad.)

821.112.2-31=135.1

CAPITOLUL I

În fața arcadei susținute de mici coloane duble de la intrarea mânăstirii din Mariabronn, foarte aproape de drum, se afla un castan, odraslă însingurată a sudului, adus odinioară de un pelerin sosit de la Roma, un castan nobil, cu trunchi vânjos; coroana sa rotundă se întindea, mângâietoare, deasupra drumului, respirând cu tot pieptul în vânt, iar primăvara, când de jur împrejur totul era înverzit și până și nucii mânăstirii înfrunzeau roșietic, tinerește, el își mai lăsa multă vreme așteptate frunzele, apoi, la vremea celor mai scurte nopti, împungea, dintre mânunchiurile de frunze, razele mate, alb-verzui ale florilor sale exotice, care miroseau atât de pătrunzător, asemenea unei prevestiri nelinișitoare și grave; și în octombrie, după ce poamele și via fuseseră culese, scutura din coroana sa îngălbenită, în vântul de toamnă, fructele țepoase, care nu apucau să se coace în fiecare an, fructe pentru care băieții din mânăstire se încăierau și pe care subpriorul Gregor, originar din țara italică, le prăjea în odaia lui, la focul din cămin. Strain și delicat, frumosul copac își fremăta coroana deasupra intrării mânăstirii, un musafir de pe alte meleaguri, cu fizica gingașă, răbdând cu greu frigul, legat, prin tainică

rudenie, cu miciile, zveltele coloane împerecheate, de gresie, ale portalului și cu dantelăria de piatră ce înfloarea în arcadele ferestrelor, pe cornișe și pe stâlpi, iubit de francezi și de latini, privit cu uimire de băstinași, ca un străin ce se afla.

Nu puține generații de elevi ai mănăstirii trecuseră pe sub arborele pripășit aici din țari străine; cu tăblițele la subsuoară, sporovăind, râzând, jucându-se și certându-se, desculți sau încălțați, după anotimp, cu o floare în gură, o nucă între dinți sau un bulgăre de zăpadă în mâna. Veneau mereu alții noi, la câțiva ani chipurile se reînnoiau, cei mai mulți semănând între ei: blonzi și cu părul cărlionțat. Unii rămâneau locului, devineau novici, devineau călugări, primeau tonsura, purtau rasa și cingătoarea de frângchie, citeau din cărți, și instruiau pe băieți, îmbătrâneau, mureau. Alții, după ce le treceau anii de școală, erau luați acasă de părinți, în castelele căvalerilor, în casele negustorilor și meseriașilor, cutreierau lumea, făcându-și mendrele și meseriile, mai veneau câteodată în vizită la mănăstire, bărbăti în toată firea, își aduceau feciorașii și-i lăsau aici, elevi la cuviosii părinți, ridicau privirea spre castan, zâmbind, căzuți pe gânduri, și-apoi se pierdeau din nou în lume. În chiliile și sălile mănăstirii, printre arcadele rotunde, grele, ale ferestrelor și vânjoasele coloane duble, de piatră roșie, se trăia, se învăta, se administra, se guverna; multe feluri de arte și de științe erau cultivate aici și lăsate moștenire de către o generație celeilalte, religioase și lumești, senine și sumbre. Se scriau și se comentau cărți, se născoceau sisteme, se adunau scrieri ale celor de odinioară, se pictau manuscrise ilustrate, se cultiva credința poporului și se zâmbea pe seama ei. Erudiția și evlavia, simplitatea și perfidia,

înțelepciunea evanghelilor și înțelepciunea elinilor, magia albă și cea neagră, toate înfloreau aici câte puțin, era loc pentru toate; era loc pentru sihăstrie și mătăniile de penitență, ca și pentru tovărăsie și trai plăcut; depindea întotdeauna de persoana abatului și de curentul dominant al vremii, dacă precumpănea și stăpânea una sau alta. Mănăstirea devinea vestită și căutată când pentru exorcistii și demonologii ei, când pentru muzica ei excellentă, când pentru un sfânt părinte care lecua și facea minuni, când pentru ciorba ei de știucă și pateul de ficat de cerb, fiecare la vremea sa. Si mereu s-a găsit în ceata călugărilor și elevilor, a celor cuvișoși și a celor fără ardoare, a celor slăbiți de post și a celor mai rotofei, mereu s-a găsit printre cei mulți care veneau, trăiau și mureau aici, unul singuratic și deosebit, unul pe care toți îl iubeau sau de care toți se temeau, unul care părea ales, unul despre care se mai vorbea încă mult timp după ce contemporanii săi erau dați uitării.

Și acum se aflau la mănăstirea Mariabronn doi singurati și deosebiți, unul bătrân și unul Tânăr. Printre frații numeroși al căror roi împânzea dormitoarele, bisericile și sălile de clasă, se aflau doi, pe care toți îi știau și îi preveau cu respect. Se afla abatele Daniel, bătrânul, și elevul Narcis, Tânărul, care abia își începuse noviciatul, dar care, din pricina darurilor sale deosebite și împotriva tuturor obiceiurilor vechi, era folosit încă de pe acum ca dascăl, îndeosebi de elină. Aceștia doi, abatele și novicele, aveau trecere, erau luați în seamă și trezeau curiozitatea, erau admirăți și invidiați și, de asemenea, bârbiți în taină.

Cei mai mulți îl iubeau pe abate, el nu avea dușmani, era plin de bunătate, de simplitate, de smerenie. Doar învătații mănăstirii amestecau în dragostea lor o notă de

condescendență, căci abatele Daniel putea fi un sfânt, dar un cărturar nu era nicidcum. Îi era proprie acea simplitate care e însăși înțelepicunea, dar latineasca lui era modestă, iar elina n-o cunoștea defel.

Acei, puțini, care ocazional mai zâmbeau pe seama simplității abatului, erau însă cu atât mai vrăjiți de Narcis, copilul-minune, frumosul adolescent cu elina lui elegantă, cu purtarea sa impecabil de cavalerească, privirea liniștită și pătrunzătoare, de cugetător, și cu buzele subțiri, frumos și sever desenate. Era îndrăgit de cărturari pentru că stăpânea minunat elina; era iubit de toți ceilalți, ba unii erau chiar de-a dreptul fermecăți de noblețea și de finețea sa. Erau și unii care îi luau în nume de rău faptul că era atât de tacut și de stăpânit și avea asemenea maniere de curtean.

Abatele și novicele își purtau fiecare în felul său destinul ales, dominând în felul său și suferind în felul său. Fiecare din cei doi se simțea mai înrudit cu celălalt, mai atras de el decât de tot restul poporului din mănăstire: totuși nu găseau calea unul spre altul, nu se puteau înălța unul alături de celălalt. Abatele îl trata pe Tânăr cu cea mai mare atenție, cu cea mai mare considerație, îi purta de grija ca unui frate rar, gingaș, poate pretempuriu părguit, poate primejduit. Tânărul primea piece poruncă, piece sfat, piece laudă a abatului cu o ținută desăvârșită, nu-l contrazicea vreodată, nu era nicicând susținut și dacă judecata abatului despre el era dreaptă și singurul lui viciu era trufia, atunci știa să ascundă minunat acest viciu. Nu se putea spune nimic împotriva lui, era desăvârșit, le era superior tuturor. Numai că, în afară de cărturari, puțini îi devineau într-adevăr prieteni, căci noblețea sa îl împrejmua ca un suflu de aer înghețat.

— Narcis, îi zise abatele după o spovedanie, mă recunosc vinovat de o judecată aspră pe seama ta. Adeseori te-am socotit trufă și poate că astfel te-am nedreptățit. Ești foarte singur, tinere frate, ești singuratic, ai admiratori, dar nu prieteni. Tare aș fi vrut să am pricina a te dojeni din când în când, dar nu am pricina. Tare aș fi vrut să fii câteodată necuvioios, cum sunt îndeobște oamenii tineri, de vîrstă ta. Tu însă nu ești niciodată necuvioios. Uneori sunt îngrijorat din cauza ta, Narcis.

Tânărul își ridică ochii întunecoși spre bâtrân.

— Din suflet aș dori să nu vă pricinuiesc griji, milostive părinte. Se prea poate să fiu trufă, milostive părinte. Vă rog să mă pedepsiți pentru asta. Eu însuși simt câteodată dorința de a mă pedepsi. Trimiteti-mă într-o sihăstrie, părinte, sau punete-mă la treburi grosolane.

— Pentru amândouă ești prea Tânăr, iubite frate, zise abatele. În afara de asta, ești în mod deosebit dotat pentru limbi străine și pentru gândire, fiule; ar fi o risipă a acestor daruri de la Dumnezeu dacă te-aș pune la treburi inferioare. Probabil că vei deveni dascăl și cărturar. Nu este asta și dorința ta?

— Iertați-mă, părinte, dar dorințele mele nu-mi sunt încă atât de limpezi. Științele mă vor încânta întotdeauna, cum s-ar putea altminteri? Dar nu cred că științele vor fi singura mea preocupare. Și-apoi, nu întotdeauna dorințele hotărăsc soarta și menirea unui om, ci altceva, ceva predestinat.

Abatele luă aminte și deveni serios. Totuși, pe chipul său bâtrân stăruia un zâmbet când răspunse:

— În măsura în care am ajuns să cunosc oamenii, cu toții suntem puțin înclinați, mai ales în tinerete, să confundăm providența cu dorințele noastre. Dar cum tu

crezi că-ți cunoști dinainte chemarea, spune-mi un cuvânt în privința aceasta. Pentru ce crezi că ești chemat? Narcis își închise pe jumătate ochii întunecoși, încât dispărură sub genele lungi, negre. Tăcu.

— Vorbește, fiule, îl îndemnă abatele după o lungă așteptare.

Cu voce înceată și ochii plecați, Narcis începu să vorbească:

— Mi se pare a ști, milostive părinte, că, înainte de toate, sunt chemat către viața monahală. Voi deveni călugăr, aşa cred, voi deveni preot, subprior și poate abate. Nu cred acest lucru pentru că-l doresc. Dorința mea nu țintește funcții. Dar ele îmi vor fi impuse.

Tăcură amândoi vreme îndelungată.

— De ce nutrești această credință? întrebă, șovăind, bâtrânul. Ce însușire a ta, în afara de cărturărie, ar fi cea care se exprimă în această credință?

— Este acea însușire, zise Narcis încet, care mă înzestreză cu un simț pentru firea și chemarea oamenilor, nu numai pentru ale mele, ci și pentru ale celorlalți. Această însușire mă silește să-i slujesc pe ceilalți dominându-i. Dacă nu m-aș fi născut pentru viața monahală, aş fi fost nevoie să devin judecător sau om de stat.

— S-ar putea, încuviață abatele, dând din cap. Ți-ai încercat asupra unor exemple aptitudinea de a recunoaște oamenii și destinul lor?

— Am încercat-o.

— Ești gata să-mi dai o pildă?

— Sunt gata.

— Bine. Cum nu aş vrea să pătrund în tainele fraților noștri fără sătirea lor, poate ai vrea să-mi spui ce crezi că știi despre mine, abatele tău Daniel.

Narcis își ridică pleoapele și se uită în ochii abatelui.

— Este porunca voastră, milostive părinte?

— Porunca mea.

— Îmi vine greu să vorbesc, părinte.

— Și mie-mi vine greu să te silesc să vorbești, tinere fratre. Și totuși, o fac. Vorbește!

Narcis își plecă fruntea și zise, șoptind:

— Știu prea puțin despre dumneavastră, cinstite părinte. Știu că sunteți un slujitor al lui Dumnezeu, că ruia i-ar fi mai drag să vegheze caprele sau să tragă clopotul într-o sihăstrie și să asculte spovedaniile țăranilor decât să conducă o mare mănăstire. Știu că nutriți o deosebită dragoste față de Sfânta Maică a Domnului și că ei vă rugăți cel mai des. Uneori vă rugăți ca elina și celealte științe care se cultivă în această mănăstire să nu devină smintea de la și primejdie pentru sufletele celor dați în paza voastră. Uneori vă rugăți să nu vă pierdeți răbdarea față de subpriorul Gregor. Uneori vă rugăți pentru un sfârșit bland. Și veți fi, cred eu, ascultat și veți avea un sfârșit bland.

Se lăsă tăcere în micul vorbitor al abatului. În cele din urmă, bâtrânul glăsui:

— Ești un visător și ai viziuni, zise cu bunăvoieță veherabilul bărbat. Dar și viziunile cucernice ori prietenioase pot amăgi; nu te încredere în ele, cum nici eu nu mă încred. Poți vedea, frate visător, ce gând nutresc în inima mea, în privința aceasta?

— Pot vedea că gândiți cu multă prietenie la lucrul acesta. Iată ce gândiți: „Acest Tânăr ucenic este puțin prijejduit, are viziuni, poate că a meditat prea mult. Aș putea să-i impun o penitență, nu-i va strica. Dar penitența

pe care i-o voi impune lui o voi lua totodată asupră-mi".
Asta e ceea ce gândiți chiar acum.

Respect pentru oameni și cărti
Abatele se ridică. Zâmbind, îi făcu semn novicelui să plece.

— Ei bine, zise el. Nu-ți lua viziunile prea în serios, tinere frate; Dumnezeu cere de la noi multe altele, în afara de viziuni. Să presupunem că ai mânăiat un om bătrân făgăduindu-i o moarte ușoară. Să presupunem că bătrânlui i-a făcut plăcere, vreme de o clipă, să asculte această făgăduință. Acum însă ajunge. Să reciți un rozariu, mâine după slujba din zori, să-l rostești cu umilință și dăruire, și nu din vîrful buzelor; și eu voi face la fel. Du-te acum, Narcis, am vorbit destul!

Altă dată, abatele Daniel a avut de aplanat un conflict între cel mai Tânăr dintre părinți dascăli și Narcis, care nu puteau cădea de acord asupra unui punct din planul de învățământ: Narcis insista, cu mare zel, pentru introducerea unor anumite schimbări în felul de a preda, știind să le justifice cu motive intemeiate; pater Lorenz, în schimb, dintr-un soi de gelozie, nu voia să accepte și după fiecare nouă convorbire urmău zile de tăcere supără și de îmbușnare, până când Narcis, îndemnat de sentimentul că are dreptate, deschidea iarăși discuția. Până la urmă, pater Lorenz zise, întru câtva jignit:

— Ei bine, Narcis, să curmăm cearta. Doar știi că hotărârea atârnă de mine, și nu de tine, căci nu ești colegul, ci ajutorul meu și trebuie să-mi dai ascultare. Dar cum pricina pare să aibă pentru tine atâtă importanță, iar eu îți sunt într-adevăr superior în funcție și putere, dar nu în cunoștințe și daruri, nu vreau să hotărăsc eu însumi, ci vom supune disputa părintelui nostru abate și-l vom lăsa pe el să hotărască.

Astfel și procedară până la urmă, iar abatele Daniel ascultă cu răbdare și bunăvoiță disputa celor doi cărturari cu vederi deosebite în ceea ce privește predarea gramiciei. După ce amândoi își expuseră și își argumentară temeinic părerile, bătrânlul se uită la ei înveselit, își clătină puțin capul cărunt și vorbi:

— Frații mei dragi, nici unul, nici altul nu credeți, firește, că eu m-aș pricepe la lucrurile acestea la fel de bine ca voi. E lăudabil din partea lui Narcis că ține atât de mult la școală și că năzuiește a îmbunătăți programul de învățătură. Dacă însă superiorul său este de altă părere, atunci Narcis trebuie să tacă și să-i dea ascultare, căci toate îmbunătățirile aduse școlii n-ar putea cumpani atât, încât ordinea și ascultarea să se tulbere în casa aceasta, din pricina lor. Îl dojenesc pe Narcis că n-a știut să cedeze. Și vouă, amândurora, tineri cărturari, vă doresc să nu duceți niciodată lipsă de superiori mai proști decât voi; nimic nu-i mai de folos împotriva trufiei!

Cu această glumă blajină îi trimise la ale lor. Dar în zilele următoare nu uită să urmărească din priviri dacă între cei doi dascăli s-a restabilit buna înțelegere.

Și iată că se întâmplă să apară o față nouă în mănăstirea în care veneau și plecau atâția, și această nouă față nu era dintre cele ce trec neobservate și sunt repede date uitării. Era un Tânăr a cărui venire fusese anunțată de tatăl său cu mult înainte; sosi într-o zi de primăvară, ca să învețe la școala mănăstirii. Tânărul și tatăl său își legăra caii de castan și, de sub boltă, fratele portar le ieși în întâmpinare.

Băiatul își ridică privirea spre copacul rămas încă pleșuv din iarnă.

— Un astfel de copac, zise el, n-am mai văzut până acum. Un copac frumos și ciudat. Aș vrea să știu cum se numește.

Tatăl, un domn mai în vîrstă, cu față brăzdată de griji și parcă de nepătruns, nu luă în seamă cuvintele Tânărului. Portarul în schimb, căruia băiatul îi plăcuse numai decât, îi dădu lămurirea. Tânărul mulțumi frumos, îi întinse mâna și-i zise:

— Mi se spune Gură-de-Aur și urmează să învăț aici, la școală.

Bărbatul îi zâmbi cu prietenie, după care o luă înaintea nou-veniților, conducându-i prin portal, apoi în sus, pe scările largi, de piatră, și Gură-de-Aur păși în mânăstire fără teamă, cu sentimentul că în locurile acestea a și întâlnit două ființe căroră le putea fi prieten: copacul și fratele portar.

Nou-veniții fură primiți mai întâi de părintele director al școlii, iar spre seară de însuși abatele. De fiecare dată, tatăl, funcționar imperial, îl prezenta pe fiul său Gură-de-Aur și fu poftit să mai zăbovească un timp, ca musafir al casei. Dar el apelă numai preț de o noapte la ospitalitatea oferită, spunând că e nevoie să pornească îndărăt, la drum, chiar a doua zi. Oferi mânăstirii, în dar, unul din cei doi cai ai săi și darul fu primit. Discuția cu fețele bisericești fu politicoasă și rece: dar atât abatele, cât și părintele priviră cu bucurie la Gură-de-Aur, care tăcea respectuos; Tânărul frumos și delicat le plăcu de la bun început. Fără regrete, îl lăsa căpitanul să purceadă la doua zi la drum, iar pe fiu îl păstră căpitanul cu placere. Gură-de-Aur fu prezentat dascănilor și primi un pat în dormitorul elevilor. Respectuos și cu față întristată, își luă rămas-bun de la tatăl său care pornea călare, rămase

locului și privi în urma lui până când acesta dispără, între hambarul de cereale și moară, sub arcada porții înguste a curții exterioare. O lacrimă îi atârna în genele lungi și blonde când se întoarse; dar fratele portar îl și luă în primire, bătându-l drăgătos pe umăr.

— Tinere domn, zise el ca să-l consoleze, nu trebuie să fii trist. Cei mai mulți Tânjiesc la început după casă, după tată și mamă, după frații lor. Dar ai să vezi, și încă destul de repede, că se trăiește și aici, și nu prea rău.

— Mulțumesc, frate portar, zise Tânărul. Eu nu am nici frați, nici mamă, îl am numai pe tata.

— În schimb, aici găsești camarați și cărturărie, și muzică, și jocuri noi, pe care încă nu le cunoști, și câte și mai câte, ai să vezi! Iar dacă vei avea nevoie de cineva care-ți vrea binele, nu trebuie decât să vii la mine.

Gură-de-Aur îi zâmbi.

— Oh, vă mulțumesc frumos. Și dacă vreți să-mi faceți o bucurie, vă rog să-mi arătați cât se poate de repede unde se află căluțul nostru, cel pe care tata l-a lăsat aici. Aș vrea să-l salut și să văd dacă îi merge și lui bine.

Fratele portar îl luă de îndată și-l conduse la grajdul sailor, lângă hambarul de cereale. În penumbra călduță, mirosea iute a cai, a gunoi și ovăz și într-o din despărțituri Gură-de-Aur descoperi calul murg care-l adusese acolo. Cuprinse cu amândouă mâinile gâtul animalului, care-l recunoșcuse și-i întindea cât putea capul spre el, își lipi obrazul de fruntea lată, cu pete albe, îl mângea drăgătos și-i șopti la ureche:

— Bine te-am găsit, Bless, căluțul meu, viteazul meu, îți merge bine? Mă mai iubești? Ai și tu de mâncare? Te mai gândești acasă? Bless, căluțule, flăcăiașule, ce bine că ai rămas aici, am să vin adesea să văd cum o duci!